

GÜZ OKULU/SOSYAL POLİTİKA**DÜNYADA
SOSYAL POLİTİKANIN DÖNÜŞÜMÜ***

*Gamze YÜCASAN ÖZDEMİR**,
Ali Murat ÖZDEMİR****

Giriş

Bilim, yalnızca olanı tanımlamak ve betimlemekten öte de alternatif bir kurgunun oluşturulması ve örgütlenmesini de gerektiriyor kuşkusuz. Küresel kapitalizmde hem merkez ülkelerde hem de Türkiye gibi çevre ülkelerde neo-liberal politikalarla birlikte eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanında, en geniş tanımıyla sosyal politika alanında yaşanan dönüşümler hakkında akademide ve sendikalarda zengin tartışmalar sürmektedir. Diğer yandan, alternatifinin oluşturulması ve örgütlenmesi konusunda aynı zenginlikten bahsetmek zor görünmektedir. İşte bu çalışmanın temel amacı, "ne" olduğunun kavranması üzerinden "nasıl" olmalıyı tartışmaya açmaktır. Diğer bir deyişle, bu çalışmanın hareket noktası, alternatifin kurgulanması gibi zahmetli, zor ve meşakkatli bir süreci tartışmaya açma isteğidir. Bu alternatifi, kapitalizmin dinamikleri içinde aramak çok anlamlı görünmese de; "başka bir dünyayı mümkün kılacak" bir birikimin ancak eğitilmiş, sağlıklı ve toplumsal olarak güvenlik içinde bir işçi sınıfından çıkacağından hareketle, bugünden "başka bir dünyayı mümkün kılacak" zemini besleyen kılcal damarların (eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik, barınma, vb.) işçi sınıfı adına savunulması ve ileriki mücadeleye eklenmesi şarttır. Dolayısıyla, bu çalışma, "sermaye"nin desteklediği sosyal politikanın reddi üzerinden "emek"in savunacağı sosyal politikanın inşasını tartışmaya açmayı hedeflemektedir.

*Bu yazı, Prof. Dr. Alpaslan Işık için hazırlanan armağan kitap için yazılmış "21. Yüzyıl için Sosyal Politika: Mevcut Söylemlerin Eleştirisi" adlı makalenin yeniden düzenlenmiş ve İzmir'de 11-14 Ekim 2008 tarihlerinde düzenlenen XIII. Halk Sağlığı Güz Okulunda sunulan "Dünyada Sosyal Politikanın Dönüşümü: Temel Kavramlar" adlı çalışmanın gözden geçirilmiş halidir.

**İletişim Fakültesi, Gazi Üniversitesi

***İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi

Sosyal politika, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, barınma (konut), emek piyasaları, ücretler, çalışma koşulları ve sendikalar gibi toplumsal yaşama dair en önemli konuları kapsayan bir kavrayıştır. Sosyal politika, sınıflararası çelişkileri gündemine alan ve eşitsizlikleri ve çatışmayı yine sınıflararası güç dengesi ve mücadelesi içinde düzenleyen bir kavrayıştır. Dolayısıyla, sosyal politika uygulamalarını incelemek, bize sınıflararası mücadele hakkında ve bu mücadelenin iktisadi, siyasi ve ideolojik yapılarındaki yansımaları hakkında çok şey söylemektedir. Diğer bir deyişle, kapitalizmin tarihsel süreci içinde sınıflararası mücadelede ibrenin sermayeye doğru yöneldiği anlarda sosyal politikanın tanımı, içeriği ve üretimi ile sınıflararası mücadelede ibrenin emeğe doğru yöneldiği anlarda sosyal politikanın tanımı, içeriği ve üretimi oldukça farklıdır. İçinde bulunduğumuz küresel kapitalizm döneminde, "sermaye", hem merkez hem de çevre ülkelerde ekonomik, siyasi ve ideolojik yapıların tümünde güçlenmektedir.

İçinden geçmekte olduğumuz süreçte sosyal politika alanında dolaşımda olan üç söylemden bahsetmek mümkündür: Egemen söylem, "yeni sol" söylem ve "sosyal demokrat" söylem. Egemen söylem, geniş bir satıhta, üniversiteler, medya, hükümetler, okullar, Avrupa Birliği (AB) ve Dünya Bankası (DB) gibi içinde sermayenin ağırlıklı olarak temsil edildiği örgütler tarafından, üretilmekte ve kullanıma sokulmaktadır. Egemen söylem, bütün söylemlerde olduğu gibi, suskunlukları, paradigmatik körlükleri ve bıraktıkları boşluklar üzerinden ele alınmadıkça bütünü ile anlaşılabilir. "Yeni sol" söylem, düzene doğrudan saldırmadan, düzenin rasyonalitesi içerisinden makul sayılabilecek öneriler getirmek maksadına odaklanmıştır. Kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretiminin "fukaralar" adına daha uygun boyutunu

aramaktadır. Daha adaletli bir toplum ve toplumsal sınıflar arası derin uçurumun azaltılması gibi anksiyeteleri (endişeleri) ile baş edebilmek için egemen söylemin kavram setini kullanmaktadır. Diğer bir deyişle, "yeni sol", karşı tarafın kavramsal seti ile karşı tarafa karşı eleştirel olmaya çalışmaktadır. Anılan söylem, cepheleşmemekten kaynaklı nevrotik bir duruşa sahiptir. "Sosyal demokrat" söylem, sınıfı tanıyan ve toplumun kurucu unsuru olarak emeğin devlet içinde -eşitsiz de olsa- temsiline dayanan ancak sistemin kapitalist niteliğini sorgulamayan sosyal politika anlayışlarının geçer akçe olduğu dönemlerin ortodoksisini oluşturmaktaydı. Sosyal politika disiplininin temel kavramları -sürekli olarak yeni terimler öneriliyor ve bu öneriler yankı buluyor olsa da- bu söylemin ürünüdürler. Sosyal politika araştırmacıları, "tarih" dedikleri yerde dönüp bu alanın önemli temsilcilerine bakmak durumundadırlar, kullandıkları söylemin bıraktığı boşlukların büyüklüğüne bakmaksızın, bakılmaksızın.

Çalışmanın ilk bölümü egemen söylemin kavram ve politikalarını inceleyecek ve bunun eleştirisini yapacaktır. Üçüncü bölümde, "yeni sol" söylemin kavramları ve politika önerileri açıklanacak ve bunlar eleştirel bir süzgeçten geçirilecektir. Üçüncü bölümde de, önce "sosyal demokrat" söylem ve ardından da bu söylemin eleştirisi bulunmaktadır. Çalışmanın son bölümü ise, sosyal politika alanı için alternatif bir tartışmayı açma çabasıdır.

Egemen Söylem: Temel Kavramlar ve Politika Önerileri

Egemen söylemin üretildiği ağı içerisindedir, medya kuruluşları, ar-ge yatırımlarını yöneten fonlar, üniversiteler, özel araştırma ve anket kuruluşları, enstitüler, Avrupa Birliği (AB) ve Dünya Bankası (DB) gibi içinde sermayenin ağırlıklı olarak temsil edildiği örgütler, küresel düzeyde örgütlenen epistemik cemaatler (epistemic communities) ve politika cemaatleri (policy communities) bulunmaktadır (Haas, 1992; Brooks, 1994)

Egemen söylem, sosyal politika alanını, kapitalizmin içinden geçmekte olduğu süreçle ilişkilendirdiği iddiasındadır. Kapitalizmin içinden geçmekte olduğu süreç ise, ekonomik ve siyasal süreçler üzerinde duranlar tarafından post-fordizm, esnek kapitalizm, örgütsüz kapitalizm, kültürel değişimler üzerinde duranlar tarafından post-modernizm ve teknolojik dönüşümü, toplumsal dönüşümün temel bileşeni olarak merkeze alanlar tarafından ise, ağ (network) toplumu, küresel köy, sanayi sonrası toplum, üçüncü dalga ve bilgi toplumu ve/veya enformasyon toplumu olarak adlandırılmaktadır (Amin, 1992; Piore, 1984; Lash, 1987; Harvey, 1990; Jameson, 1991; Castells, 1995; McLuhan, 2001; Bell, 1974; Toffler, 1981). Dolayısıyla, egemen söylemin sosyal politikası da bu kapitalizmlerin sosyal politikasıdır. Tüm bu

kapitalizmler de ortak olan yanlar vardır. İlk olarak, bilgi, bir üretim faktörü olarak ekonomik yapıyı tümüyle dönüştürmüştür. Bilginin sezgilere dayalı olmaktan çıkıp nesnel bir varlık haline gelmesiyle alınıp-satılabilecek bir mal-ürün olabileceği ve toprak, emek, sermaye ve girişim gibi üretim faktörleri arasında yerini alabileceği iddia edilmektedir (Törenli, 2005). Tam da bu noktayla ilişkili olarak, kapitalizmin yeni dönemi, kendisini kurarken "emek-değer" kuramını, "bilgi-değer" kuramıyla ikame etmeyi tercih etmektedir. Kapitalizmin yeni döneminde, siyasi yapıdaki yeniden yapılanma ise, "dijital demokrasi", "katılım" ve "yönetişim" gibi kavramlarla kurulurken; iletişim teknolojilerinin imkan verdiği "hız", "ucuzluk" ve "erişilebilirlik" ile bilginin, toplumsal yaşamın her alanına yayılacağı ve toplumun büyük bir kesimi tarafından paylaşılacağı iddiasını taşımaktadır (Heeks, 2001). Dolayısıyla, ilerici ve demokratik bir iletişim ağı olan internet, bilginin her alana yayılmasına ve katılımın artmasıyla paylaşımın büyümesine vesile olacaktır (Pruett, 1998).

Egemen söylem, sosyal politika alanını tanımlarken ve sosyal politikalar geliştirirken, "yeni sınıf" tezine yaslanmaktadır. Bu "yeni sınıf", meta ekonomisinden hizmet ekonomisine geçiş, kol emeğinden bilgisayarlı profesyonel çalışmaya kayış ve bilgi sınıfının doğuşu gibi yeni çalışma ilişkileri tasvirlerinin sistemli olarak işlendiği geniş bir literatüre dayanmaktadır. "Yeni sınıf" tezleri, "işçi" kavramını baş aşağı etme iddiasındadır. Bilginin bir üretim faktörü, bilgi sektörünün bir ekonomik sektör olduğu toplumsal yapıda, "beyaz yakalı çalışanlardan" bahsedilebilir ancak. Sosyal sermayesi yüksek, vasıflı ve beyaz yakalı çalışanlar, "yeni sınıf" olarak tanınırlar (Bell, 1974). Kapitalist toplumun ağır sanayisi içinde dumanı tüten büyük fabrikaların mavi yakalı işçileri yoktur artık; ama gene de işçi denilecekse, bu toplumun kurucu unsurlarına "bilgi işçisi" denebilir ancak. Bu bilgi işçisi, yakın zamanda "altın yakalı çalışanlar" olarak da adlandırılmaya başlanmıştır (Wonacott, 2007). "Yeni sınıf" tezlerinde, emek için zaman ve mekan parçalanmıştır. Emek, daha önceki dönemlerin, emeği gibi, diğer emekçilerle aynı zamanda ve mekanda bir kolektivitinin parçası değildir. Dolayısıyla, "bilgi işçisi" ya da "altın yakalı", "yalnızdır", "bireydir" ve ev merkezli toplum (home-centred society)'da elektronik ev (electronic cottage)'inde yaşamaktadır (Sennett, 2005).

Egemen söylemin yaslandığı "yeni sınıf" tezinde, birçok kişinin dilinde yer eden "Elveda Proletarya" kavramı özellikle iki kanaldan beslenmektedir. İlk kanal, otomasyonun emeği tasfiye edeceğine dayanmaktadır. İkinci kanal ise çalışma değişmiştir. Emek süreci, artık kol emeğine dayalı angarya yerini zihinsel emeğe, eleştiriyi ve tanı koyma kapasitelerine işbirliği halinde problem çözmeye ve önceden parçalanmış görevleri birleştirmeye doğru evrilmektedir (Gorz, 1995). Otomasyon, gitgide önce imalat sektörünü daha sonra da başka alanları tasfiye edecektir. Buna ve bu durumun

meydana getirdiği verimlilik artışlarına bağlı olarak emek, enformasyon yoğun alanlarda, bilgisayar başında, şık koşullarda istihdam edilecektir. Çalışma süreleri azalma, eğlence üretimi ve tüketimi artma eğilimi içinde olacaktır. Dolayısıyla, değişen çalışma ve emek süreçleri "işçi"yi ortadan kaldırmaktadır. Toffler (1981)'in iddiasına göre, eskiden üretim araçlarından soyutlanmış olan kimseler, şimdi üretim araçları sembolik olup, üreticinin zihnine tescillendiğinden, üretim araçlarının sahibidirler ve artık "işçi" olarak tanımlanamazlar.

Egemen söylemin sosyal politikasının belirleyici üç özelliğinden bahsedilebilir: kamunun sosyal politika alanından çekilmesi gerekliliğini vurgulaması, sosyal politika alanında yapılması gereken reformları gündeme getirmesi ve sosyal politika alanında yeni kavramlar üretmesi. Sosyal politika alanından kamu çekilmelidir. Dolayısıyla son dönemde egemen sosyal politika söylemi, toplumdaki bireye, devletten piyasaya, emeğin kolektif haklarından bireysel haklara geçiş sürecini hedef almaktadır. Egemen sosyal politika söylemi, kuralsızlaştırmayı, esnek emek piyasalarını, sendikaların olmamasını, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve sağlık ve eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesini ve sosyal güvenlik sisteminin piyasa koşullarına bırakılmasını hedeflemektedir.

Egemen söylem içerisinde, sanki egemen değişmişçesine sürekli "reform" talep eden bir dil gelişmiştir. "Reform" önerileri içerisinde öne çıkan strateji, "tektipleştirme" ve "tek model" stratejisidir¹. Tektipleştirme, serbest piyasanın evrensel gerekliliklerine denk düşmekte, piyasacı evrenselcilik de tarih-siz toplumlar için benzer/tıpkı çözümler üretmektedir. Piyasa-eksenli tarih-siz çözümlerinin ürettiği sosyal politika da kendisini içinde gömülü olduğu iktisadi, siyasi ve ideolojik yapılarıdan soyutlayabilmekte ve "tek model" olarak sunulabilmektedir: "düşünler için ağı". Bu sosyal politika, sınıflar arası ilişkilerin biçimleyici etkisini piyasa aksaklıklarında bulmaktadır: örneğin sağlık hizmetleri söz konusu olduğunda, "kamunun hizmet üreticisi olmaktan dışlanması düsturu" eldeki istatistiksel bilginin yorumlanmasında temel oluşturmakta, merkez ve çevre kapitalist ülkelerdeki epidemiolojik farklılıklar görülmezden gelmektedir. Sorunlar devam eder ise yeni "reformlar" uygulanmaktadır.

Egemen söylemin başlıca kavramlarını şöyle sıralamak yanlış olmayacaktır: güvenceli esneklik, sosyal koruma, sosyal dışlanma, sosyal diyalog, sosyal dayanışma ve yoksulluğu azaltma stratejileri ve sosyal güvenlik ağları². Egemen söylem, bu kavramlarla bir epistemik şiddet yaratmaktadır. Bu epistemik şiddet³, alışılmış açıklamalar ile toplumsal gerçeklikleri anlaşılmasız kılmakta, farklı düşünceleri alışılmış düşünce kalıpları içinde tutsaklaştırmakta ve farklı yaklaşımları cezalandırma tehdidini savurmaktadır.

"Karanlıkta Olanlar Görülmezler":⁴ Egemen Söylemin Eleştirisi

Egemen söylem, içerdiklerinden çok dışladıkları ile anlatır. Egemen söylemin terimleri, bütün söylemlerde olduğu gibi, suskunlukları, paradigmatik körlükleri ve bıraktıkları boşluklar üzerinden ele alınmadıkça bütünü ile anlaşılabilir. Egemen söylemin sosyal politika analizini dayandırdığı tüm yaklaşımlar, içinde yaşanan döneme ait iktisadi, siyasi ve ideolojik mekanizmaları ve bu mekanizmaların tahayyül edilebilmesini olanaklı kılan sınıf, kapitalist üretim ilişkileri, kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası ve uluslararası işbölümü gibi kavramları "görünmez kılma", "gözardı etme" ve "yok sayma" eğilimi içerisinde yer almaktadır.

Egemen söylemin karanlıkta bırakma yaklaşımı, "yeni sınıf" tezi için geçerlidir. Sermaye, işçinin emek gücü potansiyelini emek sürecinde realize etmek suretiyle birikir. Emek süreci biçim değiştirebilir ve hatta, fabrikanın dışına taşabilir. Ürünün meta biçimi değişirse de tüketilebilirlik olanakları ve somut hali değişebilir. Ama bahsedilen kendine mal etme/temellük etme durumu sabittir. Bu durum dün de böyleydi bu gün de böyledir. Bu hususu belirlemek, hiç bir şeyin değişmediğini değil; değişim içerisinde kapitalizmin sürekliliğini vurgulamak için elzemdir. Kapitalizm ve ona mündemiç değerlendirme süreçleri sabit olduğu ölçüde, "sınıf-temelsiz" ve/veya "artı-değerin temellükü ve bunun için gerekli iktisadi, siyasi ve ideolojik düzenlemeleri görmeyen" bütün kurgular, açıkça sınıf ideolojilerinin etiketi ile dolaşıma gireceklerdir. Yine aynı sermaye ilişkisi, emek gücünü içermeye çalışırken emekçinin sınıfsal alayımını sürekli parçalamak çabasını içerir. İşçi sınıfı, sermayenin her birikim döneminde farklı bir bileşim içerisinde yer almaktadır. Sürekli değerlendirme krizi içerisinde şekillenen fordizm sonrası birikim stratejileri, kabaca 1945-80 arasında gördüğümüz, kitleliliği "sosyal demokrat" sosyal politika önerilerinin külli uzlaşısına konu olmuş işçi sınıfının bileşimini değiştirmiştir. Bu değişiklik de basit teknik dönüşümlerle değil; emek-sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkilerin baskısı altında gerçekleşmiştir. Göklere çıkarılan enformasyon devriminin altına yatan dinamikler de burada aranmalıdır.

Egemen söylemin "yeni sınıf" analizinin ve sosyal politika önerilerinin, "gözardı ettikleri", "yok saydıkları" ve "görünmez kıldıkları" ile şu soruları yanıtlaması zor gözükmektedir: Çoğunluk, hizmet sektörü ve enformasyon teknolojileri alanında çalışma alanları bulan merkez ülkeleri işçilerinin de, değişen uluslararası işbölümü içerisinde dünyanın maddi üretimini üstlenen çoğunluk yeni sanayileşen ülkeler işçilerinin de, sömürülmenin ezilmenin bütün boyutlarını deneyimlediği bir dünyada, "şık" çalışma koşullarından bahsedebilmenin maddi zemini ne kadar geniştir? Esneklik, beyaz yakalı namı ile sanki işçi değilmiş gibi ele alınan insanlar üzerinde nasıl bir kapitalist ütopya yaratmıştır?

Egemen söylem, her ne kadar yukarıda anılan soruları yanıtlamaktan uzaksa, yaslandığı "yeni sınıf" analizleri de bir o kadar gerçeklikleri açıklamaktan uzaktır. Diğer bir deyişle, sınıf, kapitalist üretim ilişkileri, kapitalizmin eşitsiz gelişme eğilimi ve uluslararası işbölümü gibi terimlerinin "açıklama"yı mümkün kılan kavram setinden çıkarıldığı bir ortamda toplumsal "gerçekliğin" zihinsel düzlemimiz üzerindeki izdüşümü az gelişmişlik ve yoksulluktur. Egemen söylemin kavramları büro emekçilerinden, çağrı merkezi çalışanlarına, sağlık emekçilerinden, öğretmenlere, kol işçisi olmadığı varsayılan insanların; ve süpermarketlerden, taşıma sektörüne kadar geniş bir alanda kol işçiliği yapıp mavi yakalı sayılmayan çalışanların, bedensel ve zihinsel aşırı yükleri üzerine fikir üretebilecek düzeyden çok uzaktadır.

Egemen söylemin, sosyal politika alanında kendi gördüğü "yeni sınıf"a dayanarak, en esaslı saldırı nesnesinin "emeğin anayasallaşması" sürecine olması tesadüfi değildir, kuşkusuz. 1945-1980 yılları arasında merkez kapitalist ülkelerde ve bunların sunduğu kalkınma modellerinde emeğin toplumun kurucu unsuru olduğu düşüncesi hakimdi. Buradaki emek, çalışma saati üzerinden ifade edilen, ölçüme müsait bir düzleme aktarılan, soyut emektir. Soyut emeğin toplumun kurucu unsuru olduğu düşüncesi, kitlesel fabrika işçisinin ve sendikalarının ortaya çıkması, sermaye devlet ve işçi sınıfı arasındaki kurumsallaşmış ilişki setlerinin katılaşması, anılan durumun toplumun üretim ve tüketim normları üzerindeki merkezi etkisi ve sosyal alanda da Keynesyen terimlerle ifade edilen politikaların belirmesi ile ortaya çıkan durumla uyumluydu (Hardt, 1994). Egemen söylemin, diğer bir deyişle, yeni sosyal politika ortodoksisinin ilk saldırı nesnesinin de "emeğin anayasallaşması" olarak da adlandırılabilir bu durum olması tesadüfi değildir. Egemen söyleme göre, değerlerin kaynağı emek değildir. Emek süreçlerinde gerçekleştirilen maddi işlemler sembolik verilerin üretim ve dolaşım süreçlerine bağımlıdır. Bir başka deyişle, hem kol emeği hem de servet bilgiye bağımlıdır. Bu bilgi ve onun dolaşımının araçları değerlerin ve zenginliğin esasını vermektedir, bu nedenle de bir enformatik devrim ve onun üzerinde yükselen bilgi sınıfı, eski moda kol işçisi ve kapitalistin yerini alarak ya da en azından onları kendisine tabi kılarak dünyayı devrimci bir biçimde değiştirmektedir. Devrim kimlere kalmıştır!

Bu bölümü bitirirken, "ideolojinin sonu"nda "bitmiş" tarihimizin egemen sosyal politikasının, gözler önüne serdiği husus, dünya genelinde, milyarı aşkın insanın sefaletidir.

"Yeni Sol" Söylem: Temel Kavramlar ve Politika Önerileri

"Yeni sol" söylem, düzene doğrudan saldırmadan ve düzenin rasyonalitesi içerisinde makul sayılabilecek öneriler getirmektedir. "Yeni sol" söylemin, gerçekçilik

adına somut (uygulanabilir?) politika önerilerinde bulunan Marksistlerin aktüel taleplerinin yarattığı toplam etkinin ötesinde, müstakil bir düşünsel/teorik bedeni vardır. "Yeni sol", bu bütünsel söylemsel formasyon içerisinde kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretiminin "fukaralar" adına daha uygun boyutunu aramaktadır. Bu akımın müellifleri, -tarih, sosyalizm seçeneğini dışlayarak nihayetine ermiş bulunduğundan-, "21. yüzyılın, insani karakterli küreselleşmeye, sosyal anlamda sorumlu bir küreselleşmeye ve dahası ülkeler içinde ve arasında sosyal politika konusunda hakkaniyetli bir küreselleşmeye ulaşmayı sağlayacak bir yaklaşıma" gereksinimi olduğunu iddia etmektedirler (Deacon, 1999). Dolayısıyla, "yeni sol" söylem, "kendi içinde ve kendi başına, aslında kapitalizmden ziyade, kapitalizmin belirli politika ve uygulamalarına karşı çıkmaktadır" (Lebowitz, 2008). Artı-değerin temellükü üzerinden kapitalist birikim önünde durulabilir bir hal olmaktan çıkmıştır. Bu bağlamda, ekonomi politik de ilgi nesnesi değildir. Elveda proletarya! Lebowitz (2008)'e göre, insan yüzlü kapitalizmin tek gerçek alternatif olduğuna duyulan inanç, yirminci yüzyılın iki başarısızlığına çok şey borçludur: ilki, sosyalist adı verilen hiyerarşik sistemle hızlı bir sanayileşmeye çalışan ülkelerin deneyimleri; ikincisi, kapitalizmi onarmaya çalışmaktan başka bir şey yapmayan sosyal demokrat yönetimlerin başarısızlığı.

1990'ların yenilgi havası içerisinde "yeni sol" söylem, kendi epistemik cemaatini dünya ölçeğinde sağlamlaştırmıştır. "Yeni sol" söylemin üretiminden ziyade etkisi altında kalanlar içinde, bir dönem Marksizmin hesabına heyecanlanan entelijansiyanın Sovyet uygulamasına içerlemiş ve diğer açılımları da ulaşılması zor bulan bir kesimini, azalan güçleri ile sürekli taviz politikaları uygulamanın ötesine gidemeyen ve suçluluk içerisindeki sendika cephesini ve üniversite gençliğinin piyasada parlak fırsatlar bulabilecek olup da Marksist söylemin etkisini görmezden gelemeyen bir kısmını bulmak mümkündür. Dolayısıyla, bu gruplar, bir yandan muhalif kimliklerini sürdürüp diğer yandan sistemle cepheden karşılaşma streslerini gideren bu söylemin etkisine girmekte bir sakınca görmemişlerdir. Burjuva demokrasilerinin bütün imkanlarının kullanılmadığı iddiası ve "uzlaşmaz antagonizmanın" dayanılmaz yükünün politika üretmekte zorlanan muhalif sırtlardan atılması çağrısı, tarihin teleolojik okumalarına duyulan öfkelerle birleşmiş, muhalif olduğu için egemen söyleme saldırması beklenen kalemleri, işi gücü bırakıp, Marksizm'i yapı-bozuma uğratma uğraşısına kitlemiştir. Bir başka deyişle, "yeni sol", muhalefete muhalefet etmeyi öncelikli sorun olarak belirlemiş; egemen söylemin üretildiği merkezlere de yakın olmayı zul addetmemiştir.

"Yeni sol" söylem, muhalefete muhalefeti öncelikli sorun olarak belirlediği ve egemen söylemin üretildiği

merkezlere yakın olmaktan çekinmediği için olsa gerek, kendi toplantı, yayın ve raporlarını, AB, DB ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi egemen söylemin kurucu örgütlerinin katkıları ile yapmaktadır. Keyder, egemen söylemin kurucu örgütleri ile ortak çalışmayı şöyle anlatmaktadır: "IMF'nin Ortodoks ekonomi politikası önerileri de kıyasıya eleştirildi: Artık iktisatçılar dahi gelir dağılımının bozulmasının, insanların güvensizlik içinde yaşamasının olumsuzluğundan bahsetmeye başladılar. IMF, bu yeni ortamın yarattığı atmosferde, radikal diskurunu yumuşatmaya mecbur kaldı fakat daha önemlisi Dünya Bankası, IMF tarzında dar kafalı iktisatçılık tavrından uzaklaşarak, yaraları sarma misyonunu üstlendi. DB'nin bu yeni tutumu, küreselleşmenin yerleştiği bir dünyada, insanların piyasa oyununu oynamalarını sağlayacak temel güvenceleri sağlamaya yönelikti" (Keyder, 2007).

"Yeni sol" söylem, egemen söylemin tüm kavramsal setine sahip çıkmaktadır. Bu kavram setinin gerekliliği ise uluslararası piyasa ve piyasa dışı aktörlerin üstlendiği rollerle açıklanmaktadır. "Bugün sosyal politikanın, ulus devletin ötesinde, küresel ilişkiler düzeyinde yeni terimlerle tartışılması gereğine" işaret edilmektedir (Buğra, 2006).

"Yeni sol" söylem, egemen söylemin kavramsal setini sahiplenirken, özellikle postmodern eleştiriden oldukça etkilenmektedir. "Yeni sol" söylem, sosyal politika anlayışının merkezine modernite eleştirisi üzerinden devlet-yurttaş ilişkisinin yeniden tanımlanması gerekliliğini yerleştirmektedir:

Eski dönemin model vatandaşı, emekli sandığının ayrıcalıklarıyla ve iş garantisiyle ödüllendirilmiş, devletine sadık memurlar iken; bugün artık sosyal politikalar, kendi planını yapan, kaderini tayin eden, sermaye ve iş gücü piyasalarının yarattığı fırsatları "okuyabilen" farklı kurumlardan kendi hedefleri çerçevesinde ve farklı kapasitelerde yararlanan, donanımlı, rekabetçi, esnek ve muhtardan zahmetle alınmış ikametgah ve nüfus suretiyle değil, vatandaşlık numarasıyla hareket eden vatandaşlara yatırım yapmaktadır (Üstündağ, 2007).

"Yeni sol" söylem, geleneksel sosyal politika uygulamalarındaki devletin düzenlemelerini, geniş anlamda "devlet paternalizmi" olarak tanımlamakta ve devlet paternalizmine doğrudan karşı çıkmaktadır (Standing, 2007b). Devlet paternalizmi, yurttaş devletle bağımlı kılmakta ve onu sürekli biat etmek durumunda bırakmaktadır (Dean, 2007). Başka bir deyişle, yurttaşlar, "devlet yardımına bağımlı olmanın verdiği toplumsal damgayla yaşamak" zorundadır (Raventos, 2007).

"Yeni sol" söylem, farklı etnisitelerin ve farklı cinsiyetlerin de sosyal politika alanında kazanımları olabileceğinin altını çizmektedir (Carter, 1998;

Carabine, 1998). Bu noktada, çoğulculuğa referansta bulunmaktadır. Çoğulculuğa yapılan bu referans ardından, "yeni sol" söylemin çalışmalarında, piyasa eksenli "sosyal politika" setlerinin oluşumuna, anılan bu farklı etnisitelerin ve farklı cinsiyetlerin nasıl katılacağına dair bir endişe ya da çözüm önerisi bulunmamaktadır.

"Yeni sol" söylem, egemen söylemin sanki egemen değilmişçesine sürekli "reform" talep eden diline paralel bir şekilde, sosyal politika alanında "reform"ların dirayetli savunucusu haline gelmiştir. Reform gerekliliğini tartışırken "gerçekçi"dir. "Yeni sol" paradigma, egemen paradigmanın politika önerileri ile sıklıkla örtüşse ve çok farklı noktalara gidemese de iki noktada farklılaşmaktadır: ilki, piyasa güçlerinde ziyade vergilerle finanse edilen bir sosyal politika alanı; ikincisi ise, sosyal politika alanında vatandaşlık düzeyinde eşitlik. "Yeni sol" söylem, ilk olarak, vergilerle finanse edilen sosyal politika düzenlemelerinin önemini altını çizmektedirler (Guillen, 2007). İkinci olarak, vatandaşlık düzeyinde eşitlik noktasında, "yeni sol" söylemin çoklukla üstünde durduğu "vatandaşlık geliri" veya "temel gelir" gündeme gelmektedir (Standing, 2002; Standing, 2007). Vatandaşlık geliri, toplumun tüm fertlerine, çalışma hayatındaki konumlarından bağımsız olarak yapılacak düzenli nakit transferlerini içeren bir sosyal politika uygulaması olarak tanımlanabilir.

"Yeni sol" söylem, sosyal politika alanında "eski" muhalefet odaklarını (sendikalar, meslek örgütleri) eleştirmektedir:

"Sol cenahın GSS projesini soldan eleştirmesi gerekiyor. Sağlık personeli ve Tabipler birliği, ağılık reformunu şimdiye kadar, daha çok getirdiği piyasa mekanizması ve değiştireceği istihdam ilişkileri bağlamında eleştirildi. Sağlık hizmeti verenlerin daha çok kurumların işleyişi ve iş güvencesi konuları eğilmeleri şaşırtıcı değil. Oysa sağlık hizmeti almak isteyen vatandaş açısından daha önemli olan, karşısındaki personelin maaşlı veya sözleşmeli olmasından çok, hizmete nasıl ulaşacağı ve hakkı olan hizmetin kapsam ve kalitesi" (Keyder, 2007).

"Cepheleşmemekten Kaynaklı Nevrotik Duruş": "Yeni Sol" Söylemin Eleştirisi

"Yeni sol" söyleme yönelik bir eleştiri noktası, egemen paradigmanın üretildiği merkezlere olan yakınlığıdır. Küreselleşmenin yerleştiği -sosyalist bir uluslararası işbölümünün imkanının bulunmadığı olarak okunabilir- bir dünyada, insanların piyasa oyununu oynamalarını sağlayacak temel güvenceleri sağlamaya yönelik tutumlar sergileyen DB'nin kendisini daha çok sosyal politikalar çerçevesinde tanımlamasına muhalif bir gözle bakıp, sol adına çıkarılabilecek hayırlı sonuçlar ne olabilir? Bu çetrefilli soruya verilen yanıtların tutarlılığının derecesi, "yeni sol"un

tutarlılığının derecesine endekslidir. Dünyanın yoksulları, DB içerisinde daha fazla mı temsil edilmeye başlanmışlardır? Eğer DB'de temsilini bulan örgütlü çıkarların doğası değişmemişse, değişen şey nedir? Sosyal politikalar kendilerini anlamlandırıp talep edenlerin ürünü değil midirler? Bir örgütün "insanların piyasa oyununu oynamalarını sağlayacak temel güvenceleri" sağlama eyleminin kendisinde, kapitalist sınıfın ideal kolektif çıkarlarının temsilini görmemek mümkün müdür? Burada, yeni olan bir şey yoktur. Sol da yoktur.

"Yeni sol" söylemin "devlet paternalizmi" ve "farklı etnisite ve farklı milliyetlerin sosyal politika alanına katılımı" konusunda kavram ve önerileri de sorgulanmaya ve/veya sorgulamaya açıktır. Öncelikle, devletin nasıl görüldüğü ve nasıl algılandığı önemlidir. Bir teorinin, "devlet" terimini paternalizm kavramı kapsamında işe koşulabilmesi ve böyle kullanabilmesi için, organik bir devlet anlayışına dayanıyor olması gerekir. Organik olarak tahayyül edilen bir özne, her tür sürece dışsaldır; içerisinde temsil olunabilecek bir şey yoktur. Oysa ki; devleti içerisinde farklı sınıfsal çıkarların temsil edilebildiği bir alan olarak görmek sorunu çözebilecektir. Sermayenin devlet içerisinde, kapitalizmin tarihsel sürecinde hiç olmadığı kadar yoğun temsil edildiği; "politikaları uyguladık ve sermayeyi geliştirdik" ifadesinde içerilen ve eskiden utanılarak üzeri örtülen politikaların artık marifetmiş gibi sunulduğu bir uğrakta ve/veya anda, devletin içerisinde eski nişlerini kaybetmiş insanların siyasi iktidardan edindiği her şey fazlalıkmiş gibi görünmektedir. Sermaye kesimi de "bunlar, ayak takımı, hak etmedikleri şeyleri alıyorlar" diyebilmektedir. Adına "sol" ibaresi koyan ve bu sıfatı taşıdığı iddiasında olan söylemin taşıyıcıları için ise durum oldukça karmaşıktır. Sosyallik piyasadan mı edinilmektedir? Her şey piyasadan alınıp satılmaya başladığında, buraya satacak bir şeyleri olmayan insanları biat etmekten vazgeçirecek şey nedir, hangi piyasa bunun çözümünü verir, hangi ağ bu kadar geniştir? "Yeni sol" söylem, sermayedar olmayan çoğunluğun ücret ilişkisine artan bağımlılığını, meta-dışı biçimin gitgide küçülüşünü ve ücretlerin toplumsal yeniden üretime yetmemesi durumunu kavramsallaştırıp algılayabilecek donanımda değildir.

"Yeni sol", "farklı etnisite ve milliyetlerin sosyal politikaya alanına katılımı" ile ilgili sorunlarda da açık değildir. "Yeni sol"un bütün çözümlerinin, DB ve BM içinde emeğin katılımının esamesi bile okunmadığı merkezlerden üretildiğini düşünürsek; hangi politik öznenin hangi katılımından bahsettiklerini anlamlandırmak kolaylaşacaktır. Yeni sol söylemde mevcut "katılım" edimi, üzerinde çok fikir üretilmemiş bir çoğunluk için, "dur ben seni de düşünürüm" demekten öte de bir anlam ifade etmemektedir. Tüketicinin "katılımı", "kendisini düşünen" kapitalistin piyasaya sürdüğü ürünü "tüketmekle" olur; bu ne gerçek bir katılımdır, ne de sosyal politikalar bu

anlamda "tüketilebilir" şeylerdir. "Yeni sol", piyasa işlemlerinin çeşitliliğinin ve gerçek bir halkçı demokrasi seçeneğinin zayıflığının verdiği heyecanla, şeytana bakıp meleği çizdiğini zannedercesine, toplumsal olan üzerine yanlış terimlerle yanlış tasvirler yapmaktadır.

"Yeni sol" söylemin, egemen söylemin reform önerilerini "gerçekçi" bulması da oldukça sorunludur. Bu "gerçekçilik", insanların kolektif işçinin bir parçası olmak nedeniyle sahip olduğu hakların, sınıf eksensel sosyal hakların, tekabül ettikleri talepleri içermez. İşçilerin piyasa rasyonalitesine karşı kolektif sağlık haklarını ileri sürmeleri gerçekçi değildir. Yalnızca, tekil işçilerin, bir birey olarak, bir takım haklar istemeleri gerçekçi gözükmemektedir, o da bedelini (en azından katılım paylarını) öderlerse. Sosyal harcamalar, özellikle sağlık harcamaları -daha yaşlı nüfus, metalaşmış tıp hizmetlerini üreten sabit sermayenin sağlık emekçileri karşısındaki orantısız büyüklüğündeki artış, sağlık hizmetlerinden beklentilerin yükselmesi ve ilaç fiyatlarındaki artışa bağlı olarak- giderek artmaktadır. "Gerçekçilik", bu harcamaların, öncelikle piyasa terimlerine çevrilmesi ve bu yolla metalaşmış tıp hizmetleri üretimine yatırılmış sermaye ve kreditorlerine aktarılması, bu olmuyor ise kısılması gerekliliğinin tartışmasız kabulünde yatmaktadır. Dolayısıyla, "gerçekçilik", sermaye açısından düşünenin ürünüdür.

"Yeni sol" söylemin vergi vurgusu da "samimiyet"ten uzak gözükmemektedir. Neoliberalizm ve vergi politikaları üzerindeki külliyatın bize gösterdiği, mevcut haliyle maliye politikaları ile esaslı bir mücadeleye girmeksizin vergiye yapılan göndermenin afaki olabileceği gerçeğidir. "Yeni sol"un vergi vurgusu, vergi politikalarının içeriklerinden bağımsız olarak ele alınamaz. Diğer yandan, "yeni sol"un vergi politikalarının içeriklerine dair çalışmaların çok ve yoğunluklu olduğunu söylemek zor gözükmemektedir. Bu noktada, başka bir soru da gündeme gelmektedir, bu soru şöyle formüle edilebilir: Sermayenin ihtiyaçları için uluslararası piyasalardan, ülkenin geleceği ipotek edilerek yapılan ve çoğu da inşaat sektörü gibi uluslararası rekabet imkanı zayıf ve üretkenliği tartışmalı alanlara gömülen borçlanma caizdir de, emeğin yeniden üretimi gibi, sermaye çevrimi içerisindeki önemi su götürmez bir alanın ihtiyaçları için yapılan borçlanma neden caiz olmasın?

"Yeni sol" söylemin en çok üstünde durduğu "vatandaşlık geliri" politika önerisi de eleştirel bir yaklaşımla ele alınmalıdır, kuşkusuz. Marksist perspektiften bakıldığında, üretim araçları üzerinde -çoğu kez mülkiyet kurumu aracılığı ile- kontrol sahibi kesimlerin dışlanması kaydıyla, işçi sınıfına ve onun alması için yapılacak bir ödeme hususunda karşı çıkabilecek bir nokta gözükmemektedir. Ancak, "yeni sol", kapitalistlere de ödeme yapmak istemektedir: Vatandaşlık geliri, toplumda yaşayan herkese en zenginden en yoksula kadar verilen gelirdir. Hatta, "yeni

sol'un dillendirdiği haliyle vatandaşlık geliri, DB'nin dillendirdiği haliyle çok tartışılan nakit gelir desteği (NGD) uygulamalarının radikal bir versiyonuna benzemektedir⁵.

"Yeni sol" açısından sosyal politika alanının "devrimci dönüşümü" olarak nitelendirilen vatandaşlık geliri, hakim sınıflar açısından da iki önemli eksenle kabul edilebilir gözükmektedir: vatandaşlık gelirinin ilkel (primitif) birikim sürecine katkıda bulunabilme olasılığı ve talep kaynağı olarak vatandaşlık geliri. Toplumun üreten kesimi, yalnızca sömürü mekanizması ile kaybetmemektedir; ilkel birikim süreçleri neticesinde de kaybetmemektedirler. İkel birikim, sadece kapitalist ekonomilerin kuruluş aşamalarında görülen, bir defalığına ortaya çıkan bir durum değildir. İkel birikime, devalüasyon mekanizması başta olmak üzere pek çok şekilde, günlük yaşamın her alanda tekrar ve tekrar maruz kalınmaktadır. Ücret geliri olan insanlar ve toplumsal çevreleri, ilkel birikim süreçlerini oldukça sert yaşamaktadırlar. Diğer bir deyişle, bir gecede elinizdeki paranın alım gücünün yarı yarıya azalması suretiyle işsiz ve açsız kalma korkusu her türlü günlük yaşam stratejisinin temel belirleyeni haline gelmiştir. Diyelim ki sosyal güvenlik alanındaki kazanımlarınızın çoğunun silinmesi karşılığında⁶ vatandaşlık geliri kabul ettiniz. Bir gecede Türk parasının alım gücü yarı yarıya indi, ne yapacaksınız?

Hakim sınıflar açısından, vatandaşlık geliri talep kaynağı olarak da değerlendirilmelidir. Ücret, hem bir üretim maliyeti hem de bir talep kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Talep kaynağı olarak ücret, neoliberal politikaların küreselleşmiş tatbikat alanında küçük bir yer kaplasa da, vatandaşlık geliri, sermayeye geri dönecektir. "Yeni sol" söyleminin iddialarının hakim sınıflar açısından kabul edilebilirliğinin bir unsuru da budur. Sosyal politikaların koruduğu riskler yaşamsal risklerdir oysa ki. Yaşam, emeğin ve değer yaratıldığı uzam olarak, değer terimleri ile ölçülemez. Değer yaşamın türevidir, ücret de emeğin değeri olarak belirlenir, peki kendisi değer yaratıcı bir şeyin değerini nasıl belirlenebilir? Vatandaşlık geliri için gerekli ölçümlerin yapılabileceği kriterler nelerdir?

Marksist olmayan yaklaşımlar tarafından da eleştirilmiştir vatandaşlık geliri. Bunlara göre anılan proje, maliyetinin yüksek olması, enflasyona yol açabileceği, çalışmamaya teşvik edeceği, ücretleri düşüreceği, istihdam yaratma baskısını ortadan kaldıracığı ve gelir seviyesinin siyasi çıkarların esiri haline getirebileceği gibi sebeplerle oldukça sorunludur (Sublicy, 2006). Oysa ki, "yeni sol" söyleme göre, proje, aldığı tüm eleştirilere cevap verebilecek durumdadır. Vatandaşlık geliri, bir hak olarak, toplumda temel güvence ekseninde hem eşitliği hem de gerçek özgürlüğü sağlayacak bir uygulamadır (Standing, 2007b). İnsel şöyle demektedir:

Asgari koşullarda yaşayabilecekleri bir gelir hakkı tanımak, üretken özneler olarak iktisadi planda eşdeğer olmadan önce, toplumu oluşturanların kişi olarak eşdeğer olduklarını vurgulamaktadır. Bu da vatandaşların özerkliği demektir. ... İdari, iktisadi ve teknik işbölümünden türeyen yasal-akılcı otoriteye tabi olmayı gerekli kılmadan, toplumun içinde eşdeğer üyeler olarak kişilerin yer almasına kapıyı açar (İnsel, 2007).

Emek hem, diğer metalarla birlikte, ihtiyaç karşılama özelliğine, hem de -bütün diğer metalardan ayrı olarak- değer yaratma özelliğine sahiptir. Yukarıdaki alıntıda İnsel'in endişelerine kaynaklık eden "iktisadi planda eşdeğer" olma ibaresi, emeği yalnızca değişim değeri olarak anlamayı öngörmektedir. Bu liberal söyleme has bir körlük durumudur. Marksist perspektiften bakıldığında, değer üreten veçhesi ile emek, her durumda, toplumsallığı üretenlerin eşdeğer olarak ele alınmalarını gerektirmektedir. Bir başka deyişle, toplumsallığı üretenlerin kişi olarak eşdeğerliği, sınırları fabrika dışına taşmış üretim eyleminin önkoşulu olmak gerekir. Kapitalizm ise, bütün form ve pratiklerinde, siyasal liberalizm başta olmak üzere bütün savunularında, bu eşdeğerliği sosyal düzlemde sürekli inkarı üzerine tesis edilir. Sınıflar arasında, sınıf fraksiyonları arasında, daimi bir tabakalaştırma; etnik, dinsel, ırksal, cinsiyetçi öznelliklerin değerleri arasında kendisini her yolla, ama önce şiddete dayanarak, teyit eden bir rütbe sıralaması.

Bugün değer yaratan emek fabrika dışına taşmış, toplumsal faaliyetin tüm alanlarına yayılmıştır. Otonomculardan ödünç alınacak olursa; "toplumsallaşmış işçinin" kendi elleriyle var kıldığı toplumsallığın ürününü talep edebilme yeteneğini kabul etmek gerekmektedir (Hardt, 2004). Kuşkusuz, bu toplumsallaşmış işçinin hakkıdır. Fakat, "toplumsallaşmış işçinin hakkı"nın liberal söylemin kavramları içerisinde ifade etmek mümkün gözükmemektedir. Bu ifade edişi mümkün kılan bir tek söylem vardır: Marksist söylem. "Yeni sol" söylemin ve kavramlarına sıkı sıkıya bağlı olduğu liberal söylemin çıkmazı burada yatmaktadır: emek bir meta olarak kavramsallaştırılmaktadır, oysa asla bir meta olamaz. Liberal söylem içerisinde bakıldığında, daha en başından mantıksal imkansızlık içeren bir işlem, kullanım değeri olarak emeğin değişim değeri olarak emeğe eşitlenmesi işlemi, sanki doğal bir şeymiş gibi, sosyal politikalara ve iş akitlerine konu teşkil etmektedir. İnsel'e, bireyler "iktisadi planda eşdeğer olmadan önce, toplumu oluşturanların kişi olarak eşdeğer" olarak kabul edilmelidirler kabilinden beyanatları verdiren de anılan liberal körlüktür. İnsel, adeta bu kimselerin potansiyel emeklerini ölçülebilir hale getirdikten sonra iş akdine ve iş yargısına tahvil eden hukuk felsefesinin yetersizliklerine itiraz etmektedir. Ancak, bu terimler içerisinde dile getirildikçe muhatabı belirsiz bir itiraz.

"Yeni sol" söylem, eskiye dair her şeyi yok sayma eğilimindedir ve bu söylem Türkiye'ye taşınırken şu cümleler telaffuz edilebilmektedir:

"Bu metinlerin daha önce Türkçeye çevrilmemiş olmalarının, Türkiye'deki sosyal politika alanının az gelişmişliğinin hem kanıtı hem de önemli bir nedeni olduğunu düşünüyoruz" (Buğra, 2006).

Farklı bir söylem içerisinden yazmak, geriye doğru bir körlüğü de birlikte getirebilir mi? Göz görür, sosyal politika alanında okuyan biraz da vicdandır.

Yeni sol söylem, "eski" ve "geleneksel" muhalefet odaklarını eleştirirken "haksızlık" etmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi, Keyder, vatandaşa hizmet veren personelin kamu çalışanı statüsünde olup olmamasının önemli olmadığını vurgulamaktadır (Keyder, 2007). Keyder'in iddiasının aksine, vatandaş açısından karşısındaki personelin kamu çalışanı olup olmamasının önemi en az iki şekilde ortaya çıkar. Öncelikle, bir liraya mal edilebilecek bir hizmetin üç liraya mal edilip iki lirasının kendisinin geleceğine ipotek olarak tahvil edilmesi halidir. Bu durum piyasa mantığına da aykırı olmayacaktır, zira anılan seçenek, hasta adına yapılan müdahaleler kamuya havale edilebildiği ölçüde, geçerli bir "birikim" stratejisidir. Sağlığın kazanç kapısı haline getirilmesinin, kar mantığına havale edilmesinin, yanı sıra, sağlık alanındaki özelleştirmeden beklenen şeylerden birisi de budur. İkinci olarak, kar hırsını doyuramayan sağlık sektörü kapitalistin, vatandaşın önüne çıkardığı sağlık emekçisinin bitkinliği ki, özellikle bu sektörde nispi artı-değeri öne çıkarmak için gerekli imkanlar oldukça dardır. Mevcut personel sayısı kısıllanacak, istihdam edilen sağlık emekçisinin vasfı düşerken çalışma saatleri insafsızca arttırılacaktır.

"Yeni sol" söylemin, nevrotik bir doğaya sahip olduğu söylenebilir. Nevroz, kişinin karşı karşıya geldiği anksiyeteler (endişelere) önünde duramama ve bu anksiyetelerle baş edememe halinde ortaya çıkmaktadır. "Yeni sol" söylemin taşıyıcıları -Marksizm'e karşı kahramanlık taslamadıkları zamanlarda- anksiyeteleri ile baş edebilmek için, egemen söylemin kavram setini kullanmaktadırlar; karşı tarafın kavramsal seti ile eleştirel olmaya çalışmaktadırlar. Bu beyhudelik, bir tür nevrotik tavır olarak kendini göstermekte, yazarların metinlerinde dışa vurulmaktadır:

"Sözlerimi, Britanya'daki bir çalışma ekonomistinin Barbara Wootton'un, güzel bir deyişle noktalamak istiyorum. Eğer kelimeleri doğru hatırlıyorsam şöyle demişti: 'Evrime yaratıcı gücü verenler, mümkünün köleleri değil, imkansızın efendileridir' (Standing, 2007b).

Son olarak, ücret ilişkisi, sermayedar olmayan kesimin geçim araçları üzerindeki etkilerini ısrarla büyütülmektedir. Ücrete bağlı olarak yaşayan insanların sayısı ve oranı her geçen gün çığ gibi büyümektedir.

Ancak, ücret (azalan ücret dışı gelirlerle birlikte) toplumsal yeniden üretime yetmemektedir. O ücretle piyasadan edinilmesi gereken ihtiyaçlar, bu yaşamlarla, bu tenlerle, bu kemiklerle, bu gözlerle karşılanmamaktadır. Yedek işgücü ordusu o kadar büyümektedir ki; bugün her yerde bir grup ayrıcalıklı insan için inşa edilen güvenli siteler içerisinde oluşan rantlar, güvenlik hizmetlerinin maliyetini dahi karşılayamayacak duruma varacaktır. Çok yakında, iyi kazanan işçi de, işsiz de, yaşamlarını yeniden üretemeyeceklerdir. Toplumsal işçiyi oluşturan insanlar arasında, mecbur, yeni bağlar oluşacaktır. Diğer bir deyişle, ya yaşamlar değişecek ya da ücretler. Ücretlerin yapısal sınırları var, ya yaşamların? Bu bölümün son sözü olarak, "imkansızın efendileri" yaşamları değiştirecek olanlardır; güçlülerin stratejilerini dokuyanlar değil.

"Sosyal Demokrat" Söylem: Temel Kavramlar ve Politika Önerileri

"Sosyal demokrat" söylem, sosyal politikanın, bir önceki birikim dönemindeki ortodoksisini oluşturmaktadır demek yanlış olmayacaktır. Sosyal politika anlayışını, yurttaşların sosyal hakları ve müdahaleci devlet yaklaşımı üzerine kurmaktadır. "Sosyal demokrat" söylem, diğer bir deyişle, geleneksel sosyal politika şöyle tanımlanabilir:

Sosyal politika, odağına ya da Talas'ın (1955) terimleriyle "sıklet merkezine" ücretli istihdamı alarak, emeğin fiziki ve kültürel yeniden üretimi çerçevesinde aile, piyasa ve devlet arasında gerçekleşen karşılıklı ilişkileri siyasi otorite ve kamu örgütlenmesi zemininde kavrayan bir disiplindir. Bu genel betimlemenin işaret ettiği belli başlı alanları belirtmek gerekirse, bunlar; sosyal güvenlik, işçi sendikaları ve toplu sözleşme düzeni, emeği koruyucu/güçlendirici iş yasaları, sosyal yardımlar, asgari ücret, kamusal sağlık, eğitim, konut ve ulaşım hizmetleridir. Hemen fark edileceği gibi bu alanlar refah ya da sosyal devletin de temel özelliklerine işaret etmektedir (Özüğurlu, 2003).

Bu söylemin müellifleri bugün eskidiği iddia edilen kavram setini çeviren, adapte eden ya da üreten insanlardır (endüstri ilişkileri, sosyal güvenlik, sosyal sigortalar, sendikalar gibi). Egemen ve "yeni sol" söylemlerin ürettikleri çözümler karşısında da pek tatmin olmuş görünmemektedirler. Özüğurlu'nun ifadesi, hem Marksistlerin hem de "sosyal demokrat" söylemin taşıyıcılarının ortak yorumu olarak sunulabilir (Özüğurlu, 2003): "Toplumu piyasa önceliklerine göre düzenlemeye dönük bu politika unsurlarının başına "sosyal" nitelemesinin yerleştirilmesi açık bir çelişkidir. Bu çelişki, "sosyal" teriminin sadece sosyolojik bir anlama sahip olduğu ve asla siyasal-hukuksal içeriğiyle kullanılmadığı belirtilmek suretiyle belki giderilebilir. Aksi taktirde, piyasa-dostu sosyal politika çalışmalarını taşıdıkları surete uygun olarak ancak anti-sosyal politika şeklinde bir sıfatı hak edecektir."

"Sosyal demokrat" söyleme göre, 21. yüzyıl sosyal politikası daha güçlü ve müdahaleci devlet ve güçlü sendika hareketi üzerinde yükselecektir (Işıkli, 2002; Erdut, 2004). "Sosyal demokrat"lar, bir önceki birikim döneminin ve onun toplumsal üretim ve tüketim normlarının iflas ettiği, finans yöntemlerinin, uluslararası işbölümünün, sosyo-teknik sistemlerin değiştiği bir anda, söylemlerinde ısrar etmektedirler.

"Onları Belki Bir Daha Göremezsin": "Sosyal Demokrat" Söylemin Eleştirisi

"Sosyal demokrat" söylemin hangi dönemin ürünü olduğunu incelemek, bu söylemin 21. yüzyıl için neler söyleyip, neler söyleyemeyeceğinin işaretlerini verecektir. "Sosyal demokrat" söylemin, hangi dönemin ürünü olduğuna dair yapılacak bir saptama, kuşkusuz bu dönemin, üreten fabrika emeğinin kitlesellik kazandığı bir dönem olduğudur⁸. Kitlesel işçinin teknik bileşiminin kendisi de bir önceki dönemin mücadelelerinin ürünüdür. Taylorist bilimsel yöntem ve montaj hattı bu dönemdeki teknik işbölümünün alamet-i farikası oluşturmaktadır. Dönemin sosyal işbölümü alanındaki tezahürü ise, piyasanın yıkıcı etkilerine ve Sovyet Devrimi'nin hiç de sanal olmayan tehdidine karşı yeniden yapılanan müdahaleci bir devlettir. Bu devletin müdahalelerini meşrulaştıracak olan ideolojik ve kurumsal dönüşüm merkez ülkelerle sınırlı kalmamıştır. Savaş sonrasında Amerikan üretim ve tüketim normlarındaki uluslararasılaşma, kapitalist dünyanın periferisini de kapsamış, bu ülkelerde varit ithal ikameci birikim stratejileri ile uyumlu ve sınırlı olarak taklit edilebilmiştir. Avrupa eksenli bir liberal korporatizm kendisini II. Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde, çevre kapitalist ülkelerin merkez bankalarının işlevi, işçi sendikalarının ve federasyonlarının faaliyet kapsamı ve parlamenter yapısında ve işleyişinde açığa vurmuştur. Yeni üretim ve tüketim normları kendilerini, küresel bir sistem olarak kapitalizm ve onun dünyasındaki dönüşümlerle bağlantılı olarak, çevre kapitalist ülkelerin yeni endüstrileşen bölgeleri ve büyük kentlerinde, sınırlı olarak hissettirmiştir. Dönüşüm az gelişmişlere has engellerle kendi özgünlüğünü kazanmıştır şüphesiz. Ancak esas olan bu normların tesisindeki uluslararası etkilerdir. Uluslararası piyasaya mal satma derdiyle örgütlenmemiş olan ithal ikameci birikim stratejileri, artan işçi ücretlerine büsbütün düşman olmadıkları ölçüde, çevre kapitalist ülkelerin genelinde, kendi dinamikleri içerisinde gelişmekte olan işçi mücadelesi, merkezdeki işçi sınıfının savaşımı neticesinde ortaya çıkan batılı biçimlerde ifadesini bulabilmiştir. Toplu sözleşmeler grev ve lokavt düzenlemeleri, kıdem tazminatı, emeklilik, sağlık sigortaları, eğitim ve tatil olanakları ağırlıklı olarak bu dönemin izlerini taşımaktadır.

"Sosyal demokrat" söylem ve batının evrenselleştirilen bu modeli, 1960'ların sonlarında ortaya çıkan büyük yapısal kriz ve isyan dalgaları kuşağı

ile geçerliliklerini yitirmişlerdir. Yaklaşık on senelik bir bocalama ve Keynesyen kriz tedbirlerini işe koşma dönemi, batıda Thatcherizm ve Reaganizmle bittikten sonra ortaya yeni bir düzenin/düzenleme biçiminin istikrarlaştıramadığı, yeni bir birikim stratejisi çıkmaya başlamıştır. Bunun etkileri de, kuşkusuz, hem merkez kapitalist toplumsal formasyonlarda, hem de çevrede hissedilmiştir.

"Sosyal demokrat" söylemin bir türlü içine sindiremediği dönüşüm, işçi sınıfının geçen otuz senede klasikleşen örgütlenme ve siyaset yapma tarzı tarafından da sindirilemedi. Merkez kapitalist toplumsal formasyonlar içerisinde kök salmış bulunan müdahaleci devlet, yeni birikim stratejilerini kendi tarihsel özgüllüğü ile, bu stratejileri hakim kılan toplumsal çıkarların evrenselliği arasında bir yerlerde uygularken; çevresel toplumsal formasyonlar kendi dönüşümlerine örnek teşkil edecek bir model bulamadıkları gibi, merkezdeki müdahaleci devletin krizle baş etme araçlarından da mahrumdular (Cohn, 2005).

"Sosyal demokrat" söylemin bir türlü içine sindiremediği dönüşüm için, Düzenleme Okulunun terminolojisini ödünç alıp da onların söylemediğini söylemek gerekirse; belirli bir düzenleme rejimi yokken tezahür eden bir tür birikim stratejileri çoğulluğudur. Diğer bir deyişle, sermaye artan hareket kapasitesini, tekil siyasal iktidarlar arasında kurduğu köprülerle, bu iktidarların tümünün müdahalesini önvarsayan ancak sonuçları itibarıyla bu iktidarların toplam etkisini aşan bir güç alanına çıkmak için kullanmakta ve bu alan üzerinden envai birikim stratejisini işleme koymaktadır. Anılan durumda düzenleme rejimi kalmaz; ama birikim stratejileri durur: hareket kabiliyeti olup hareket edilen sathlardaki kesişim noktalarını kullanabilenler, denetleyebilenler için. Tekil ülkeler sınırları içerisine hapsolmuş işgücünün düzenlemesi, baskı aygıtları güçlendirilmiş, rıza üreten merkezleri ise zayıflatılmış siyasi yapılara düşer. Bu bağlamda müdahaleden vazgeçme de bir düzenleme halini alır, zira ulusal ölçekleri birbirine diken bir uluslararası ölçek daha önce hiç olmadığı kadar bireysel, grupsal ya da örgütsel çıkarları dönüştürür. Bir başka deyişle, birinin müdahale etmekten tertiplemekten vazgeçtiği diğerinin göçmeni olup, oradaki ucuz emek kategorisini yönetme işlemlerinin nesnesi haline gelir.

Bu bölümü sonlandırırken, anılan siyasal kıfayetsizlikler denizi içerisinde, emek süreçlerindeki değişimler, işgücünün toplumsal dönüşümü ve bu genel süreçten biraz daha bağımsız ama ona paralel işleyen diğer süreçler (örneğin kapitalist üretim ilişkilerinin muhtelif yollarla tarıma müdahalesi ve köylülüğün sancılı çözülüş süreci), ortaya çıkan yeni işçi nüfusu, önceki dönem sosyal politika uygulamalarının baş edemeyeceği sorunlar ortaya çıkartmaktadırlar. Buna yanıt muhakkak ki; "yeni sol", liberal muhafazakar-yanaşmacı, paternalistik politikalar

setlerinde aranamaz. Bu setler içerisinden üretilemez. Diğer yandan "sosyal demokrat" söylemin ortaya koyduğu bir takım ahlaki-etik önerme, sosyal politika alanının "ar damarı"nı oluşturmaktadır; zira bu önermeler, en azından -Marksist projenin çaresizleşen kitleler karşısında etkileyici olması ihtimaline karşı ortaya koyulmuş olsalar da- piyasalara karşı toplumu savunmak maksadını haizdirler.

21. Yüzyıl için Sosyal Politika: Alternatif (Marksist) Yaklaşım

Fikir savaşı, sınıf savaşının bir parçasını oluşturur. Lebowitz'in sözleriyle, "Burada, fikirlerin savaşı, kapitalizmin doğasına ait bilginin yaygınlaştırılmasıyla, yani yoksulluğun yoksulun suçu olmadığı, dışlanmanın dışlananların suçu olmadığı ve zenginliğin, insan eylemleri zincirinin sonucu olduğunun gösterilmesiyle başlar" (Lebowitz, 2008). Sosyal politika alanı, öznellikler yaratan bir alandır. Diğer bir deyişle, sosyal politikanın muhataplarının, hangi mevki ve pozisyonlardan, neleri, nasıl talep edeceğini, neleri, nasıl şikayet edeceğini öğretir (Shore, 1997). "O halde, insani bağlara dayalı bir toplumu, alternatif bir toplum olarak kurmak ve sürdürmek için ihtiyaç duyduğumuz bilgi, zorunlu olarak 'demokratik, katılımcı ve öncü' bir bilgidir"; "demokratik, katılımcı ve öncü" bir Marksizm'dir (Lebowitz, 2008).

Alternatif (Marksist) yaklaşıma dair ilk yapılması gereken saptama, bu yaklaşımın, "devrim yok" diye susmamakta, kapitalist toplumun içerisinden konuştukları için de "uslanmamakta" olduğudur. Bu yaklaşım, hiç kuşkusuz, siyasi iktidarın kullanımını üzerine talepler üretmektedir.

Alternatif (Marksist) yaklaşım için ikinci saptama ise, sosyal politika alanını yalnızca bölüşüm alanı ile sınırlı tutmadan, üretim noktasına da taşıma çabasıdır (Lebowitz, 2008). Dolayısıyla, üretim noktasından bölüşüm noktasına kadar, insanların, özyönetim, ortak yönetim ve kooperatif gibi her türlü toplumsal yapı aracılığıyla toplumun her seviyesinde katılımı hedeflenmelidir. Barizdir ki; buradaki katılım, tüketicinin bir malı satın almak suretiyle verdiği onayda demokrasi arayanların anladığı demokrasiden oldukça farklıdır.

Alternatif (Marksist) yaklaşıma dair üçüncü saptama şöyle özetlenebilir: siyasi iktidarı, işçi sınıfının sosyal haklarının hak sahibine teslimi için kullanmak fikri değerli olsa da yeterli değildir, kuşkusuz. Alternatif (Marksist) yaklaşım, alternatif düşünen ve paylaşan insanlara da dayanmak durumundadır. Alternatiflerin üretimi, bu insanların kendi eylemlerini önvarsaymaktadır. Sosyal politikalar, sosyal politikasızlığın mağdurlarının taleplerini içermelidir. Sosyal politikaların üretilme zeminini, içerisinde yerel ve uluslararası sermayenin orantısız olarak temsil edildiği aygıtlar toplamı olarak devletten,

yine bu devletin müdahalesi ekseninde şekillenseler de sosyal politikasızlığın mağdurlarına çevirmek, devleti ve bunun içerisinde mevcut her imkanla verilecek mücadeleyi dışlamak değildir. Ama mağdurların enerjilerini içermeyen hiçbir teşebbüs, siyasal alan içerisinde temsil bulamaz. Dolayısıyla, katılımcılarının ve talep edenlerinin müşterek iletişim neticesi olmayan bir sosyal politika önerisi bu nedenle gerçekçi değildir.

Tüm bu noktalardan hareketle, diğer bir deyişle, alternatif (Marksist) yaklaşımın bizatihi sosyal politika mağdurlarının eliyle şekilleneceği noktasından hareketle, alternatif (Marksist) yaklaşımın, doğrudan mantıksal uzantısı olacak yekpare bir sosyal politikalar seti önerme iddiası olmadığı gibi, sadece bir perspektife ait somut bir plan çıkarma iddiası da yoktur. Dolayısıyla, burada, alternatif (Marksist) yaklaşım içerisinden, yeni örgütlenme formlarının toplumsal potansiyeli harekete geçirme olasılığı üzerine bazı tespitler yapmakla yetineceğiz.

Alternatif (Marksist) yaklaşım, yeni emek örgütlenmesi ve/veya örgütlenmeleri üzerine düşünmek durumundadır. Yeni örgütlenme formları üzerinde düşünmek çok farklı boyutları da birlikte düşünmek ve değerlendirmek anlamına gelmektedir. Bu yeni örgütlenme formlarının, ne tür kapasitelerle donanacağı ve siyasal iktidar içerisinde temsil edilemediği zamanlarda da kendi otonom taleplerini nasıl üreteceği, yayacağı ve bunları ortak bir dile ve pratiklere çevirebileceği düşünme eyleminin odaklanacağı temel alanlardır. Alternatif faaliyetin (direnişin) hem ilksel birikim süreçlerine karşı hem de emek sömürsüne karşı tertiplenmesi gerekmektedir. Bu alanlardan ikisinde de işleyebilecek ya da bu alanlara has özelliklere sahip emek örgütlenmesi formları arasında koordinasyon sağlayabilecek yeni bir örgütlenme formuna (ya da formlarına) ihtiyaç vardır.

Yeni örgütlenme formu burada sayılamayacak çeşitlilikteki faaliyetini, emeği toplumun kurucu unsuru olarak toplumun merkezine çekecek, emek örgütleriyle ve emeğin mücadelesine omuz verecek diğer demokratik kitle örgütleri ile yürütülmelidir. Diğer bir deyişle, "sermaye"nin sosyal politika paradigmasına "Hayır" diyecek "Binlerce Evet" yaratılmak durumundadır⁹. Bu "Binlerce Evet", emekçi sınıfın gücü, yerelden ulusala ulusaldan küresele doğru uzandığında bulunabilecektir.

Yeni emek örgütlenmesi formu üzerine düşünürken, yerelden ulusala ve ulusaldan küresele ulaşan emek yanlısı demokratik kitle örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve sendikaların bir araya gelmesiyle oluşacak "komiteler" ve "halkalar", topluma alternatif bir kurgunun olabilirliğini gösterebilir. Bu tarz, "komite" ya da "halka" tarzı örgütlenmeler, mahallelerde ya da belli yerelliklerde oluşturulabilir. Bu tarz oluşumlar,

çözümüne yönelik insanların bir araya gelip sorunları tartışması için ve kendi sorunlarına kendi çözümlerini üretmeleri için oldukça önemlidir. Bu tarz oluşumlar, temel sağlık hizmetlerinin verilmesi, aşı kampanyaları ve toplumsal risklerle ilgili bazı hizmetleri kendi içlerinde harekete geçirebilirler. Bu tarz oluşumlar içinde emekçilere yakın doktorlar, öğretmenler ve sosyal hizmet uzmanları belli hizmetler verebilirler. Bu komiteler ve/veya halka tipi oluşumlar için Chavez yönetiminin Bolivarcı Halkaları ya da Latin Amerika'da gerçekleşen yeni direniş deneyimlerinden yararlanılabilir (Mert, 2005; Özbudun, 2005).

Yeni örgütlenme formu, bu komiteler ve/veya halka tipi oluşumlar emeğin paradigmasının değerlerini örecektir (eşitlik, demokratiklik, katılım, dayanışma) (Freire, 2002). Bu örülen değerler, geleceğe dönük alternatif bir toplumu mümkün kılacak siyasi tavırları da üretecektir. Bu tarz oluşumlar, devletin himayesindeki "toplum merkezleri"nden, sivil toplum kuruluşlarının "hayırsever" ve "düşkün" ilişkisini yeniden üreten yardımlarından, İslami kesimin "emek" in tüm değerlerine aykırı düşünceleri ören yardım ağlarından tümüyle farklı olmak durumundadır.

Yeni örgütlenme formu üzerine düşünürken, bu formun somut ifadelerinden birisi olarak, yeni bir sendikal formdan da bahsetmek olasıdır. Kapitalist sömürü karşısında (üretim araçları üzerine tesis edilen özel mülkiyetin ve emeğin ücret ilişkisine tabi kılınışının karşısında) yeni bir sendikal form gerekliliği durmaktadır. Sendikal formlar, Türkiye'nin anayasal düzeninin mahkum ettiği gibi, salt halihazırda işçi olarak çalışanlar tarafından, salt ücret mücadelesi vermek üzere, salt fabrika alanına sıkıştırıldığında, önüne konulan meşru maksadı bile gerçekleştiremezler. Bu noktada, bir temel ilkenin belirtilmesi gerekmektedir; kapitalist yasa koyucuların kabul edebilecekleri maksatlar için bile, onların kabul edebileceklerinden daha fazla özgürlük alanı gerekmektedir.

Öyleyse bu yeni sendikal formun işsizleri, emeklileri, öğrencileri, ev emeğini, sokak satıcılarını kapsayabilme özgürlüğüne sahip olması gerekliliğini öne sürebiliriz. "Bu insanları neden örgütleyeceksiniz, olmayan ücretlerini arttırmak için mi?" "Böyle bir örgütlenme kendi masraflarını nasıl çevirecek?" Anılan kişilere hitap etmek, mücadelenin ücret ilişkisi ile sınırlanmadığını, mücadelenin emek gücü potansiyeline sahip olan kimselerin duygusal ve maddi yeniden üretimi için gerekli olanları, yani hak ettiklerini, yani ortak mülkiyet haklarını talep etmek ve/veya birlikte üretmek, üretirken gerekli kaynakları edinmek için gereken her şeyi içerdiğini, en baştan kabul etmeyi gerektirir. Çocuklara bakım için kreş, mahalleye okul yapmak, bunu yerel ya da ulusal düzeyde örgütlenmiş iktidar şebekelerinden istemek, temiz su için el vermek, sağlık hizmeti götürmek bunların hepsi örgütlenmenin

hesabına dahildir. Öyleyse, toplumsal üretimi gerçekleştiren insanların bulunduğu her yer fabrikadır ya da fabrika her yerdir. Ancak, bu fabrika, işyeri kurallarını kapitalistin koyduğu o fabrika değildir. Burada "üretim, üretim araçlarına malik olanın özel alanında gerçekleşir" düsturu su götürür bir iddiaya denk gelir. İçinde kapitalist sınıfın çıkarlarının aşırı eşitsiz bir şekilde temsil edildiği bir alan olarak devletin, toplumsal üretimi gerçekleştirenlere -kolektif emeğe-karşı yükümlülüklerini ikame edecek bir örgütlenmeden bahsetmiyoruz. Aksine bu alanda dışlananların temsili ve taleplerini zorlayacak, yani hem doğrudan siyasi iktidarın kullanımına yönelik talepler üretecek hem de talep edilen "hakların" sahibi olan kimselerin yalnızlaşmasını, talep edilen şeylerin kamusal veçhesini unutmalarını engelleyecek bir örgütlenmeden bahsediyoruz. İmecedan, hayırseverlikten bahsetmiyoruz, en mahrem anında bile kamusal olanın, kolektif haklar dilinde içerilenin talebinden bahsediyoruz.

Yeni sendikal form dahil olmak üzere, anılan talepleri üretip öne sürecektir olan örgütlenmeler, bunların arasında koordinasyon sağlayacak diğer formlar, mevcut legal örgüt formlarının (vakıf, sendika, dernek, kooperatif, parti vs.) melezlemesinden öte yapılaraya denk gelirler. Mevcut olanın terimlerinden ilerlersek (ama bu rota, aynı anda, mevcut olmayanın tahayyülünü de zora sokar) bahsedilen emek örgütlenme formu, aynı anda ağırlıklı olarak sendika, kooperatif ve dernek, daha düşük yoğunluklu olarak de siyasi parti ve vakıf özellikleri taşır. Ve tabii bunları aşar.

Sonuç

Açıktır ki; sosyal politikalar teknik süreçlerin nihayetinde üretilen "bilimsel" çıktılar değildirler. Her tercih en az bir vazgeçişle sonuçlanır. Her tercih sınıflı toplumun bir kanadının hayrına etkiler doğururken diğer kanadını yoksun bırakır. "Kazan-kazan" formüllü evrensel refah toplumu kurguları dünyanın ezici çoğunluğunun maruz kaldığı yoksunluk ve yoksulluk karşısında trajikomik yetersizlik sergileyip, taşıyıcılarından tüyler ürpertici bir vurdumduymazlık beklemektedirler. Toplumsal risklere karşı piyasa eksensiz çözümlerin daha "rafine" kurguları da, yakından bakıldığında, aynı açmazlarla maluldürler. Yüksek teknolojinin fabrikaya sokulması toplumu çalışmaktan ne kadar kurtardıysa, bu yeni söylemlere endekslenen politikalar da, piyasanın yarattığı kirlilikten, o kadar korudular. Diğer yandan, sosyal demokratların anladığı dünyaya da bir haller oldu; kapitalizmin neredeyse kırk yıllık krizi, ne ulusal devlet ölçeğinde, ne yerellikler düzeyinde, ne kıtasal ölçeklerde, kendisine geçerli bir birikim tarzı geliştirebilmiş herhangi bir toplumsallık tarafından aşılamadı. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ardından Marksizm kifayetsiz bir ütopyacılıkla suçlanmıştır.

Şimdi görülmektedir ki; toplumu oluşturan hayatların çoğunluğunu ezmeyecek bir kapitalizmin idamesi, Marksist bir uluslararası devrim fikrinden daha ütöpiktir. Daha ütöpik ama, aynı zamanda, daha güvenli. Zira toplumun ayrıcalıklı azınlığına dahil olma imkan ve inancınız sürdüğü ölçüde, çoğunluğun çaresizliği için elde mevcut imkanın azalması, akademik tartışmaların darboğazının içinde dahi, esaslı bir sorun teşkil etmeyecektir. Ancak unutulmamalıdır ki; her tahkimat, zorunlu olarak, tahkim etme ihtiyacının içerdiği zayıflıkları taşır.

DİPNOTLAR

1. Bu "tektipleştirme"yi ve "tek model" önerisini meşrulaştıran bir çalışma için Susan Brooks'un "When Does Diffusion Matter? Explaining the Spread of Structural Pension Reforms Across Nations", adlı makalesine bakılabilir.

2. Bu kavramların daha derinlikli bir incelemesi için Gamze Yücesan-Özdemir'in "AB Sosyal Politikasının Kavramlarını Yeniden Düşünmek: Güvenceli Esnekli, Sosyal Dışlanma ve Sosyal Diyalog Üzerine Notlar" adlı çalışmasına bakılabilir.

3. Epistemik şiddet üzerine Fuat Ercan ve Şemsa Özar'ın "Emek Piyasası Teorileri ve Türkiye'de Emek Piyasası Çalışmaları" adlı çalışmasına bakılabilir.

4. Bertolt Brecht, Üç Kuruşluk Opera (çev. F. Ofloğlu), Mitoş Yayınları, 1997.

5. Nakit gelir desteği tartışmasında da iki ayak bulunmaktadır: "asgari gelir desteği", belirli ihtiyaç sahipleri belirlenerek yapılan uygulamalar ve "topluma yararlı faaliyet koşulu ile asgari gelir desteği" ya da "şartlı gelir desteği".

6. Vatandaşlık geliri tartışmasında, diğer tüm sosyal politika uygulamaları (kuponlar, asgari maaş, sosyal sigorta, sosyal yardımlar, kategorik yardımlar, ücret destekleri gibi) geçersiz, verimsiz, yanlışlıklarla dolu, anlamsız ve gereksiz olarak tanımlanmaktadır (Standing, 2007b). Hepsinin imhası gerekmektedir. Tüm bunların imhası üzerinden, vatandaşlık geliri, olması ve hayata geçirilmesi gereken "belki de tek" sosyal politika uygulamasıdır. Vatandaşlık gelirinin mali yükünü de ortadan kaldıracak olan da kuşkusuz ortadan kalkacak olan diğer sosyal politika uygulamalarıdır.

7. Nazım Hikmet, Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Adam Yayınları, 1995.

8. "Sosyal demokrat" söylemin kendini kurduğu dönemin özelliklerinin bütünsel bir analizi için Lipietz (1987)'in ve Jessop (1990)'ın çalışmalarına bakılabilir.

9. "Tek Bir Hayır, Yüzlerce Evet: Latin Amerika Yerlileri", Temel Demirel ve Sibel Özbudun'un Latin Amerika'da iki aylık yolculukları sonrasında kullandıkları

bir ifadedir. Yazarlara göre, Latin Amerika Yerlileri, "Hayır"daki ve "Yetti Artık"da ki kararlılık ve şiddetin, farklı "Evet"ler arasındaki uyum ve karşılıklı anlayışı besleyeceğinin farkındalar (Özbudun, 2006; Özbudun, 2005). Biz de ifadeyi biraz değiştirerek kullanıyoruz.

KAYNAKLAR

Amin, A. (1992) (der.) Post-Fordism: A Reader, Oxford: Blackwell.

Bell, D. (1974) The Coming of Post-Industrial Society, New York: Harper Colophon Books.

Brooks, S. (2007) "When Does Diffusion Matter? Explaining the Spread of Structural Pension Reforms Across Nations", The Journal of Politics, 69, 701-715.

Brooks, S., Gagnon, A. G. (1994) The Political Influence of Ideas: Policy Communities and Social Sciences, Praeger.

Buğra, A., Keyder, Ç. (2007) "Önsöz", Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.) Sosyal Politika Yazıları, İstanbul: İletişim, 7-17.

Carabine, J. (1998) "New Horizons? New Insights? New Postmodernising Social Policy and the Case of Sexuality", Carter, J. (der.) Postmodernity and the Fragmentation of Welfare, London: Routledge, 121-136.

Carter, J. (1998) (der.) Postmodernity and the Fragmentation of Welfare, London: Routledge.

Castells, M. (1995) The Rise of Network Society, Oxford: Blackwell.

Cohn, T. (2005) The Global Political Economy: Theory and Practice, Pearson/Longman.

Deacon, B. (1999) "Towards a Socially Responsible Globalization: International Actors and Discourses, GASSPP Occasional Paper No.1, Stakes, Helsinki, <http://gaspp.stakes.fi/NR/rdonlyres/F83FA2E8-CD91-409D-BBB0-1D6ED7E148B4/0/gaspp11999.pdf> (30.08.2008)

Dean, H. C. (2007) "Social Policy and Human Rights: Re-thinking the Engagement", Social Policy & Society, 7, 1, 1-12.

Ercan, F., Özar, Ş. (2000) "Emek Piyasası Teorileri ve Türkiye'de Emek Piyasası Çalışmaları", Toplum ve Bilim, 86, 22-72.

Erdut, Z. (2004) " Liberal Ekonomi Politikaları ve Sosyal Politika", Çalışma ve Toplum, 2, 11-37.

Freire, P. (2002) Ezilenlerin Pedagojisi (çev. Dilet Hattatoğlu-Erol Özbek), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gorz, A. (1995) İktisadi Aklın Eleştirisi (çev. I. Ergüden) İstanbul: Ayrıntı.

Guillen, A. M. (2007) "Güney Avrupa'da Sağlık Reformu", Keyder, Ç. vd. (der.) Avrupa'da ve Türkiye'de Sağlık Politikaları, İstanbul: İletişim, 141-163.

Haas, P. (1992) "Epistemic Communities and International Policy Co-ordination", International Organisation, 46,1, 1-35.

Hardt, M. , Negri, A. (1994) Labor of Dionysus: A Critique of the State-Form, Minnesota: University of Minnesota Press.

Hardt, M. , Negri, A. (2004) Çokluk: İmparatorluk Çağında Demokrasi ve İmparatorluk (çev. B. Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı.

Harvey, D. (1990) The Condition of Postmodernity, Oxford: Blackwell.

Heeks, R. (2001) "Understanding E-Governance for Development", iGovernment Working Paper Series, 11, Institute for Development Policy and Management, University of Manchester.

Işıklı, A. (2002) Dünya Bankası'nın Laik İmparatorluğunda Kumarhane Kapitalizmi, İstanbul: Otopsi Yayınları.

Insel, A. (2007) "İktisat Aklına Sokulan Siyasal Çomak: Vatandaşlık Geliri", Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.) Vatandaşlık Gelirine Doğru, İstanbul: İletişim, 37-50.

Jameson, F. (1991) Postmodernism, Durham: Duke University Press

Jessop, B. (1990) State Theory: Putting the Capitalist State in Its Place, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.

Jessop, B. (2002) The Future of the Capitalist State, Cambridge: Polity Press.

Keyder, Ç. (2007) "Giriş", Ç. Keyder, N. Üstündağ, T.Ağartan ve Ç. Yoltar (der.) Avrupa'da ve Türkiye'de Sağlık Politikaları, İstanbul: İletişim, 15-36.

Lash, S. , Urry, J. (1987) The End of Organised Capitalism, Oxford: Oxford Pres.

Lebowitz, M. (2008) 21. Yüzyıl için Sosyalizm (çev. P. Üçer ve İ. Akbulut), İstanbul: Yordam.

Lipietz, A.(1987) Mirages and Miracles: The Crises of Global Fordism, London, Verso.

Marx, K. (2000) Kapital I (çev. A. Bilgi), Ankara: Sol

McLuhan, M. (2001) Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu (çev. G. Ç. Güven), İstanbul, YKY.

Mert, A. (2005) Venezuela'da Neler Oluyor?, Ankara: NK Yayınları.

Özbudun, S. (2005) Latin Amerika Başkaldırıyor, İstanbul: Ütopya.

Özbudun, S. (2006) Latin Amerika Yerlileri, İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Özügürlü, M. (2003) "Sosyal Politikanın Dönüşümü ya da Sıfatın Suretten Kopuşu", Mülkiye, 27, 239, 59-74.

Piore, M. , Sabel, C.F. (1984) The Second Industrial Divide: Possibilities for Prosperity, Basic Books, Inc.

Pruett, D. , Deane, J. (1998) The Internet and Poverty: Real Hope or Real Hype? Briefing No. 28, - Panos, London. <http://www.panos.org.uk/Docs/reports/Internet&Poverty.DOC> 14.07.2005.

Raventos, D. (2007) "İspanya Krallığı'nda Temel Gelirin Aşamalı Kabulü ve Bu Önerinin Cumhuriyetçi Gerekçeleri", Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.) Vatandaşlık Gelirine Doğru, İstanbul: İletişim, 115-123.

Sennett, R. (2005) Karakter Aşınması: Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerine Etkileri (çev. B. Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı.

Shore, C. ,Wright, S. (1997) Anthropology of Policy: Critical Perspectives on Governance and Power, New York: Routledge.

Standing, G. (2002) Beyond the New Paternalism: Basic Security as Equality, Londra: Verso.

Standing, G. (2007a) "Sosyal Güvenlik Ağları Çılgınlığı: Temel Gelir Avrupa'da Neden Gereklidir?", Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.) Sosyal Politika Yazıları, İstanbul: İletişim, 333-375.

Standing, G. (2007b) "Temel Gelir: Küreselleşen Dünyada Yoksullukla Bir Mücadele Yöntemi", Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.) Vatandaşlık Gelirine Doğru, İstanbul: İletişim, 17-37.

Sublicy, E. M. (2006) "Citizens' Basic Income: The Answer is Blowing in the Wind", <http://portal.unesco.org/ci/en/files/21946/11462386621VersaoFinalTrducao-032006.doc/VersaoFinalTrducao-032006.doc> (08.08.2008)

Törenli, N. (2005) "E-Devletin Ekonomi-Politikğine Giriş: Kullanıcı Dostu Ortamlarda 'Sanallaşan' Kamu Hizmetleri", SBF Dergisi, 60,1, 191-224.

Üstündağ, N. , Yoltar, Ç. (2007) "Türkiye'de Sağlık Sisteminin Dönüşümü: Bir Devlet Etnografisi", Ç. Keyder, N. Üstündağ, T.Ağartan ve Ç. Yoltar (der.) Avrupa'da ve Türkiye'de Sağlık Politikaları, İstanbul: İletişim, 55-95.

Wonacott, M.E. (2007) "Gold-Collar Workers", ERIC Digest <http://www.ericdigests.org/2003-2/gold.html> (12.10.2007).

Wright, E. O. (2007) "Temel Gelir, Paydaş Geliri Transferleri ve Sınıf Analizi", Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.) Vatandaşlık Gelirine Doğru, İstanbul: İletişim, 51-63.

Yücesan-Özdemir, G. (2008) "AB Sosyal Politikasının Kavramlarını Yeniden Düşünmek: Güvenceli Esnekli, Sosyal Dışlanma ve Sosyal Diyalog Üzerine Notlar", Memleket Siyaset Yönetim, 7, 61-86.